

Julfirandet i min hembygd, Stångby socken,

för 60 år sedan.

1865

Man begade alltid så, att man hade undanställt de viktigaste arbetena till julen, ty man ryste aldrig med stängare arbeten, t. ex. kårka o. d., såsom man gör nu. Slutplöjt hade de alltid i god tid innan jul så även kårkat en del av grödan och när sedan högtiden närmade sig, gjordes iordning så, att man skulle, så mycket som möjligt, slippa skä-
ka någonting under helgen. Så t. ex. skulle kackel-
se skävas i fördrag till hela julen, och till de stora högtidsdagarna tog man allt foder åt djuren till-
räkta dagen förut, så att det inte skulle vara så mycket arbete att fodra dem. Men inomhus
var nog de mesta förberedelserna. Taket, bak, bygga, (31)
och fvarstoppning skulle vara undanställt, och
rummen vare orantligt uppsydda. I taket hade
man hängt äpplen men även kronor som var
gjorda av korst eller havrestrån kopplade med
var. Men de kunde också vara utklippta av
papper, som föreställde ridande och körande
och uppkängda på härttagel och därför smurade
de alltid smet. På gardinerna fästes stjärnor av
papper. Till julen var bruket att färga ljusen
gröna, eller också ombinda dem med papper. Några
stoppes till treasmaljus. Allt skulle vara iord-
ning vid kvällen på julaftonen, ty då började
julkhelgen och varade ända till Knut. Likaså
skulle drängarna ha gödslat och fodrat till
den tiden, och så snart de fingo slut, skulle
de skjuta julen in. Lite senare på kvällen
delades ut julklappar, det var alltid matvaror.

2
2v

Prängarna fingo var en kaka av det bästa
brödet, (det fanns nämligen tre slag: mitteriktat-,
hemmariktat- och småbröd) pigorna fingo en
kaka av alla tre sorterna. Vidare fick matmen-
nen (-sackaren) en kaka bröd, ett stycke fläsk
(ryggribben), kiömmar och öl på ett par beglar och
några ljus. De fattiga i församlingen och sig-
garna fingo var ett småbröd. Jultbordet brukade
vara mycket utstyrt. Vid övre bordändan på
väggen var fäst ett täcke med en gardin vid
var sida, och på bordändan stod två ljus, som
samtidigt tändes, ett mitt för Far och ett för
Mor och det som först brann ut, den annars
förest skulle dö. Om högtidsaftnarna brukade
de äta tre gånger. Första gången äts soppa
och kött, andra gången lutfisk och risgröt
och tredje gången stek och kakor. De brukade
ha några hela brödkakor på bordet, som inte
togs därifrån på hela julen, utan när de
hade dukat av bordet, lade de duken upp över
brödkägen. Om högtidsaftnarna dukades inte
av bordet utan stod tillrättat till nästa mor-
gon och då äts det övertivna från förra mät-
tidern. När de hade ätit juldagsmorgon, fodra-
de de kreaturen, (ej gödsta eller rykta dem) och
sen gingo de på julofta. Men om annanda-
gen brukade grannarna göra varandra uppsatt.
De skulle gödsta för varandra, men ibland
hade de stora högar för döarna till stallet,
så att det gick inte att öppna dem. När de
så hade färdigt, stöpte de utanförfönstren,
så att gårdens folk skulle vakna. På nyårs-
afton gick det till på liknande sätt som på

julaftonen. När de hade ätit den sista gången, skulle de till kyrkan och iinga det gamla året ut och det ~~andra~~^{nysa} in. Nyårsdagen brukade de slå aska över ryggarna på korna, för att de inte skulle få skrya. Vidare skulle ~~de~~ ha valt. Om högtidsaftnarna lektes en hel massa jultokar och så gingo de julspöken. Då brukade för det mesta en skara vara utklädda, som gingo in i hus och gårdar, medan några andra stod utanför och skjöts. Från högtiden gömdes alltid lite julbröd och lite julöl. Hästarna skulle ha varit en bit av julbrödet, den första dagen de skulle ut i värbudet, för det de inte skulle bli ^{Det gamlas kille råghösten} trötta. Vidare skulle karlen ha vantat på sig, när han spände för, och på vägen till åkeren skulle han köra över något ståtbycke, en yxa eller d. som man brukade lägga i porten.